

Jitka Hůsková, Petra Kašná

---

# Ošetřovatelství – ošetřovatelské postupy pro zdravotnické asistenty

**Pracovní sešit II/3. díl**

převazy ran – rehabilitace – aplikace tepla a chladu  
– odběry biologického materiálu

---



# Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

*Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.*



Copyright © Grada Publishing, a.s.



Copyright © Grada Publishing, a.s.

**Mgr. Jitka Hůsková, Mgr. Petra Kašná**

**OŠETŘOVATELSTVÍ – OŠETŘOVATELSKÉ POSTUPY PRO ZDRAVOTNICKÉ ASISTENTY**  
**Pracovní sešit II/3. díl**

**Recenze:**

Mgr. Taťána Filipová

Mgr. Pavla Horská

© Grada Publishing, a. s., 2009

Cover Photo © fotobanka allphoto, 2009

Vydala Grada Publishing, a. s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 3642. publikaci

Kresby dodaly autorky.

Odpovědný redaktor, sazba a zlom Mgr. Václav Urban

Počet stran 88

1. vydání, Praha 2009

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

**Autorky děkují za oporu a technickou spolupráci Mgr. Ladislavu Peřestému.**

*Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.*

*Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.*

*Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.*

**ISBN 978-80-247-2855-1** (tištěná verze)

**ISBN 978-80-247-6514-3** (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada Publishing, a.s. 2011



# Obsah

<b>Slovo úvodem</b> . . . . .	6
<b>1 Asistence při převazech ran</b> . . . . .	7
1.1 Problematika rány . . . . .	7
1.2 Ošetřování rány, převazový vozík . . . . .	9
1.3 Asistence u převazu rány . . . . .	11
1.4 Drény, drenáže . . . . .	15
<b>2 Rehabilitační ošetrovatelství</b> . . . . .	17
2.1 Úvod do rehabilitačního ošetrovatelství . . . . .	17
2.2 Postupy rehabilitačního ošetrovatelství . . . . .	18
2.3 Polohování nemocných . . . . .	29
2.4 Prevence, diagnostika a léčba dekubitů, opruzenin . . . . .	30
<b>3 Aplikace tepla a chladu</b> . . . . .	38
3.1 Úvod k aplikaci tepla a chladu . . . . .	38
3.2 Aplikace tepla . . . . .	38
3.3 Aplikace chladu . . . . .	40
<b>4 Odběry biologického materiálu</b> . . . . .	43
4.1 Úvod k odběrům biologického materiálu . . . . .	43
4.2 Odběry moči . . . . .	48
4.3 Odběry – sputum, zvratky, stěry, výtěry . . . . .	54
4.4 Odběry stolice . . . . .	57
4.5 Odběry krve . . . . .	59
<b>5 Péče o nemocného se žaludeční sondou</b> . . . . .	72
<b>6 Bolest</b> . . . . .	78
6.1 Úvod do problematiky bolesti . . . . .	78
6.2 Ošetřování nemocného s bolestí . . . . .	79
<b>Seznam použité literatury</b> . . . . .	85

# Slovo úvodem

Tato učebnice, která je určena pro žáky a jejich učitele středních zdravotnických škol, oboru Zdravotnický asistent, si klade za cíl podpořit interaktivní výuku v oblasti ošetrovatelských postupů v souladu s odbornými kompetencemi.

Strukturování jednotlivých kapitol této učebnice umožňuje pracovat s množstvím nových poznatků, ale i dostupných mezioborových informací. Autorský kolektiv se snažil při tvorbě publikace o podporu rozvoje žákovských schopností třídit nové informace z více perspektiv a posuzovat jejich význam pro vlastní potřeby, a tím naplnit jednu z klíčových kompetencí žáka střední školy.

Členění jednotlivých dílů umožňuje flexibilně přecházet k jednotlivým tématům podle individuálního plánu učitele, žáka nebo školy, a to i v rámci školního vzdělávacího programu. Učebnice nepředkládá pouze hotový informativní text, zahrnuje i prostor pro žáka, pro vklad jeho myšlenek a poznámek podle výkladu a pokynů učitele.

Ošetrovatelství by mělo nabídnout interaktivní uspořádaný poznávací proces základních ošetrovatelských postupů, se kterými se žák setká v reálném nemocničním prostředí, a to včetně řešení komunikativních dovedností vztahu mezi zdravotnickým personálem a nemocným člověkem.

Do odborné učebnice jsou zakomponovány prvky kritického myšlení, které jsou vázány na skutečné podněty, ke kterým má profese zdravotnického asistenta vztah. Nabízí jak ucelenou představu o postupu ošetrovatelského výkonu, tak i strategie podporující kritické myšlení vyžadující aktivitu při řešení úkolu. Učebnice navazuje na již publikované teorie ošetrovatelských postupů a předpokládá, že si je žák osvojí při praktickém vyučování ve vyšším ročníku.

Učebnice nabízí třífázový model učení:

1. **Evokace.** Co žák už o daném tématu ví a zná (s využitím mezipředmětových vztahů). Formou evokačního cvičení dává možnost žákovi volně se vyjadřovat a zaktivizovat své kognitivní procesy do další fáze, kdy se setká s novými informacemi.  
Příklad: Využití interaktivních metod opakování otázek, které mají žáci zodpovědět apod.
2. **Uvědomění si významu.** Učebnice pracuje se žákem na nových informacích, udržuje jeho zájem při zahájení konkrétní dovednosti ošetrovatelského postupu.  
Příklad: Využití interaktivních metod spojování terminologických pojmů, doplňování tabulek a grafů apod.
3. **Reflexe.** Učitel se žákem uvažuje v učebnici o tom, čeho ve výuce dosáhli. Sjednocují a třídí poznatky, hodnotí dopad ošetrovatelského postupu na klienta – nemocného člověka.  
Příklad: Využití interaktivních metod „pětílístek“, vedení rozhovoru s klientem apod.

Neméně důležitou součástí jsou pro žáka i kladené otázky v oblasti environmentální výchovy, která souvisí s ošetrovatelskou péčí.

Podle našeho názoru chyběla na trhu takto strukturovaná učebnice, která by akceptovala žákovu kreativitu, styl jeho učení a kritické myšlení vůbec, zvláště na úrovni středního vzdělávání zdravotnických oborů. Pokud vám učebnice pomůže při studiu, pak splnila účel. Autorský kolektiv přivítá jakékoliv vaše náměty a připomínky pro vytváření dalších učebních materiálů. Prosím, použijte e-mailovou adresu [jitka.huskova@szs.uhedu.cz](mailto:jitka.huskova@szs.uhedu.cz).

Mgr. Jitka Hůsková

# 1 Asistence při převazech ran

## 1.1 Problematika rány

### Odborné kompetence

**Zdravotnický asistent pod odborným dohledem všeobecné sestry nebo porodní asistentky se podílí na ošetřování akutní a chronické rány.**

### Obecné cíle pro žáky

Žák:

- ▶ Teoreticky zdůvodní jednotlivé fáze hojení rány, možnosti její léčby a krytí.
- ▶ Popíše základní anamnestické údaje o ráně.
- ▶ Manipuluje se základními chirurgickými nástroji a pomůckami na převazovém vozíku, připraví sterilní stolek k malým chirurgickým výkonům.
- ▶ Asistuje při převazu rány, podílí se na ošetřování drénů a drenáží.
- ▶ Zajistí úklid pomůcek po převazu rány a malém chirurgickém zásahu.
- ▶ Realizuje základní ošetrovatelskou péči u klienta s ránou.

**+** Opakování z ošetrovatelství a z první pomoci. Doplň do textu chybějící pojmy. Pracuj s učebnicí ošetrovatelství a první pomoci.

Proces, při kterém dochází ke zničení choroboplodných zárodků působením chemických látek, se nazývá ..... Účinnější metodou, která zničí i choroboplodné zárodky včetně odolných forem, je ..... Soubor opatření, která zabraňují kontaminaci sterilního prostředí používáním sterilních pomůcek, se nazývá .....

Pod pojmem dekontaminace rozumím:

Užíváme tři způsoby dezinfekce:

Znečištěná rána se od čisté liší:

Jak ošetřím ránu s cizím tělesem:

**Úkol –** Metodou pětilístku se pokus o vyjádření slova RÁNA (vytvoření pětiřádkové „básničky“ na ústřední téma).

Na první řádek napiš ústřední slovo – podstatné jméno RÁNA.

Na druhý řádek napiš 2 přídavná jména, která charakterizují slovo RÁNA.

Na třetí řádek napiš 3 slovesa, která se užívají se slovem RÁNA.

Na čtvrtý řádek napiš 4 různá slova, která slovo RÁNA dále charakterizují.

Na pátý řádek napiš podstatné jméno – synonymum ke slovu RÁNA.









**Úkol** – Proved' jednoduché nákresy základních chirurgických nástrojů. Urči na nákresu úchopovou a pracovní část nástroje. Který z těchto nástrojů má tzv. zámek? Nacvičuj manipulaci s těmito nástroji. Využij názorných ukázek v učebně ošetrovatelství.

pinzeta anatomická	pinzeta chirurgická
nůžky chirurgické	nůžky anatomické
peán	podávkové kleště

### 1.3 Asistence u převazu rány

#### *Asistence u převazu aseptické – čisté rány*

Příkladem převazu aseptické, neboli čisté rány může být operační rána, která se hojí *per primam*.

#### *Základy asistence u převazu*

- ▶ kontrola vybavení převazového vozíku
- ▶ předložení zdravotnické dokumentace pro lékaře
- ▶ seznámení klienta s výkonem
- ▶ zajištění soukromí klienta při převazu (na pokoji využít zástěnu)
- ▶ vytvoření vhodného pracovního prostředí pro převaz – dostupná manipulace v těsném okolí klienta, osvětlení
- ▶ uložení klienta do vhodné polohy podle lokalizace operační rány a pokynů lékaře nebo sestry
- ▶ vlastní ochrana při převazu – rukavice, ústenka
- ▶ obnažení operační rány
- ▶ šetrné sejmutí krytí operační rány – **krytí nestrhávat!** Je vhodné jej zvlhčit (např. fyziologickým roztokem), zejména při užití tradičních mulových materiálů.
- ▶ asistence podle pokynů lékaře
  - sterilní instrumentace pinzeta anatomická + tampón
  - aplikace dezinfekce
  - příprava nového krytí
  - sterilní přiložení nového krytí
- ▶ fixace nového krytí
- ▶ péče o klienta a jeho uložení v lůžku po převazu
- ▶ záznam o provedení převazu do sesterské části dokumentace
- ▶ úklid pomůcek podle hygienického režimu



Obr. 1 – Převaz čisté, aseptické rány

**Úkol** – Seznamte se s asistencí u převazu operační rány s vytažením stehů.

### **Asistence u převazu septické rány**

Příkladem převazu septické, neboli nečisté rány je dekubitus. U těchto převazů předpokládáme vyšší pravděpodobnost infekce rány.

#### **Základy asistence u převazu**

- ▶ kontrola vybavení převazového vozíku
- ▶ předložení zdravotnické dokumentace pro lékaře
- ▶ seznámení klienta s výkonem
- ▶ zajištění soukromí klienta při převazu (na pokoji použít zástěnu)
- ▶ vytvoření vhodného pracovního prostředí pro převaz – dostupná manipulace v těsném okolí klienta, osvětlení
- ▶ uložení klienta do vhodné polohy podle lokalizace rány
- ▶ vlastní ochrana při převazu – rukavice, ústenka...
- ▶ obnažení rány
- ▶ šetrné sejmutí krytí rány – **krytí nestrhávat!** Je vhodné jej zvlhčit (např. fyziologickým roztokem), zejména při užití tradičních mulových materiálů.
- ▶ asistence podle lékaře u toalety a dalšího ošetření rány (toaleta rány viz níže):
  - sterilní instrumentace nástrojů podle pokynů
  - předpoklad uskutečnění stěru z rány k mikrobiologickému vyšetření (viz dále)
  - příprava nového krytí
  - sterilní přiložení nového krytí
- ▶ péče o klienta a jeho uložení po převazu
- ▶ záznam o provedení převazu do sesterské části dokumentace
- ▶ označení odebraného vzorku – stěru z rány a transport do laboratoře (pokud se provádí stěr, výtěr z rány)
- ▶ úklid pomůcek podle hygienického režimu





+

⊕ Opakování z matematiky. Proved' naředení dezinfekčního roztoku.

1% Incidur / 3 litry vody

0,5% Chloramin / 100 ml sterilní vody

1‰ Chloramin / 500 ml sterilní vody

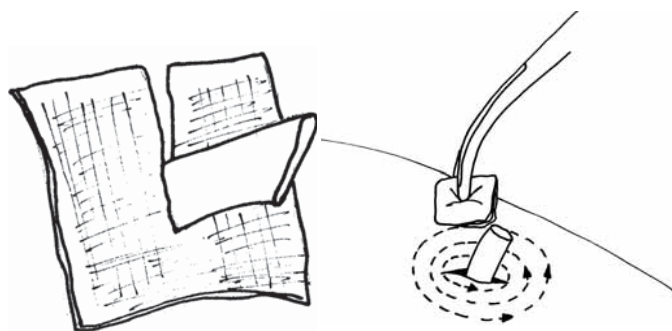
## 1.4 Drény, drenáže

**Drén** je předmět, který umožní odvedení výměšku z rány (citace z lékařského slovníku).

**Drenáž** je zajištění trvalého odtoku sekretů z rány škodlivých pro organismus pomocí drénu (citace z lékařského slovníku).

Chirurgický drén se zavádí za účelem odtoku tekutiny (hnisu) z rány a na podporu hojení tkáně pod povrchem rány. Drén (gumový, Redonův) může být fixovaný chirurgickým stehem přímo ke kůži nebo v bezprostředním okolí rány. Po odstranění drénu zůstává v místě jeho zavedení „ranka“, která se ve většině případů během 1–2 dní sama zacelí.

Drény se liší délkou, šířkou a materiálem, ze kterého jsou vyrobeny.



Obr. 2 – Ošetrování drénu

### Druhy drénů a drenáží

- ▶ mulový drén
- ▶ rukavicový drén
- ▶ gumový drén
- ▶ Redonův drén – podtlaková drenáž
- ▶ spádová drenáž
- ▶ jiné typy drenáží

### Redonův drén – podtlaková drenáž

Jedná se o uzavřený systém drenáže. V kalibrované nádobce, která je součástí uzavřeného systému, je stálý odsávací podtlak. Používá se typ drenáže na jedno použití. Sběrná nádobka umožňuje měření množství odsáté tekutiny z rány, a tím i její fyzikální posouzení.

### Péče o drén, drenáž

#### Hlavní zásady pro péči

- ▶ kontrola prosakování – množství odváděné tekutiny (zápis do bilance tekutin)
- ▶ dostatečná sací vrstva, je-li drén sveden do obvazu
- ▶ asistence u převazu rány s drénem podle pokynů lékaře
- ▶ sterilní vypořádání drénu (viz obr. 2)









